

**CUỘC TẤN CÔNG THỰC DÂN PHÁP ĐẦU NĂM 1916
CỦA NHỮNG NGƯỜI VIỆT GIỎI VÕ YÊU NƯỚC
TRÊN ĐẤT THỦ DẦU MỘT – BIÊN HÒA XƯA**

HỒ VĂN TUỜNG(*)

Làng Võ Việt Nam luôn truyền nhau về sự việc nhà cầm quyền Pháp đã ra lệnh cấm đoán việc dạy và tập Võ Việt Nam trên phạm vi toàn quốc, bao gồm cả ba miền: Tonkin (Bắc Kỳ), An Nam (Trung Kỳ) và Cochinchine (Nam Kỳ), kể từ năm 1900, sau khi người Pháp đã dập tắt hầu hết các cuộc khởi nghĩa chống Pháp xâm lược Việt Nam. Lý do của sự cấm đoán này được loan truyền chính là vì người Pháp đã nhận ra rằng hầu hết các lãnh tụ của những cuộc khởi nghĩa chống lại Pháp đều là “những người giỏi võ”. Họ đã đứng lên chống Pháp đứng với truyền thống “quốc gia hưng vong, thất phu hữu trách” (nghĩa là: Đất nước mạnh yếu đều có phần trách nhiệm của đấng nam nhi!).

Lúc ấy, giữa bối cảnh giao thời của xã hội Việt Nam ở đầu thế kỷ XX, trong khi ở trong nước vẫn còn một số phong trào khởi nghĩa chống Pháp hoạt động mạnh mẽ, như: cuộc khởi nghĩa của Hoàng Hoa Thám ở Yên Thế (Bắc Giang), phong trào Đông Du, Duy Tân..., thì ở Trung Hoa, một lân bang của Việt Nam, sự thành công phong trào đấu tranh cho quyền tự do, dân chủ của Lương Khải Siêu và Khang Hữu Vi, dẫn tới sự toàn thắng của chủ nghĩa “Tam Dân” của Tôn Dật Tiên lật đổ triều đại phong kiến nhà Thanh..., tất cả sự việc ấy đã làm nức lòng những người yêu nước Việt Nam, trong đó có những bậc võ dũng của Làng Võ Tân Khánh – Bà Trà (nay là phường Tân Phước Khánh, thị xã Tân Uyên và phường Bình Chuẩn, thị xã Thuận An, thuộc tỉnh Bình Dương).

Thuở sinh thời, cố lão võ sư Từ Thiện Hồ Văn Lành vẫn thường kể lại cho các thế hệ con cháu và đệ tử về việc phải vào rừng để tập luyện võ thuật mỗi tối trong những năm đầu thế kỷ XX, vừa tránh sự bắt bớ của Pháp, vừa trau dồi kỹ năng chiến đấu bằng võ thuật do các bậc tiền bối truyền lại phòng “hữu dụng” khi “hữu sự”! Dưới ánh lửa bập bùng của mấy bó đuốc làm bằng tre lồ ô, lớp lớp trai tráng của Làng Võ Tân Khánh – Bà Trà đã miệt mài tập luyện dưới sự chỉ dạy của các bậc thầy võ đầy nhiệt huyết...

(*) Tiến sĩ, Võ sư, email: hovantuong56@gmail.com

Những năm đầu thế kỷ XX, bên cạnh việc tập luyện võ thuật âm thầm với mưu sự cho việc cứu quốc, trên vùng đất Biên Hòa – Thủ Dầu Một thuở ấy còn có sự truyền bá rộng rãi tinh thần yêu nước, chống Pháp của tổ chức Thiên Địa Hội đến với mọi người dân Việt Nam. Theo nhà nghiên cứu lịch sử Lương Văn Lựu, được ghi trong sách “Biên Hòa sử lược toàn biên, quyển II: Biên hùng oai dũng” (tác giả xuất bản, Biên Hòa, 1973, trang 190 – 191) thì Thiên Địa Hội vốn có nguồn gốc từ Trung Hoa, với chủ trương “Phản Thanh, phục Minh” (lật đổ nhà Thanh, khôi phục nhà Minh), nhưng đến đầu thế kỷ XX, khoảng năm 1914, phong trào này đã được các nhà ái quốc Việt Nam lèo lái chuyển hướng “lật đổ chủ quyền Pháp, giành lại độc lập cho xứ sở”!

Những người yêu nước, giỏi võ ở Thủ Dầu Một, Tân Khánh Bà Trà, Tân Uyên, Biên Hòa... đã nhiệt liệt hưởng ứng “phong trào Thiên Địa Hội”, cùng nhau tập hợp dưới một tổ chức bí mật lấy tên là Lâm Trung Trại, đặt căn cứ trong ngọn Rạch Đông, tại núi Gò Mọi, nay thuộc địa bàn huyện Vĩnh Cửu, tỉnh Đồng Nai. Những người đứng đầu Lâm Trung Trại đều được tôn xưng là anh hùng, vốn là những người giỏi võ Tân Khánh Bà Trà, có uy tín cao, tinh thông văn học, như: Năm Hi, Ba Thứ, Ba Nghi, Tư Hồ, Bảy Đen, Ba Hàu, Sáu Huyền, Năm Thang, Năm Rùa, Mười Lợi, Hai Sở.

Sinh hoạt của Lâm Trung Trại là thường xuyên tập luyện võ thuật cả quyền cước lẫn các loại binh khí của võ thuật. Bên cạnh đó, những người yêu nước của Lâm Trung Trại còn tập bắn với những khẩu súng điều thương và mấy cây súng cướp được của lính Pháp. Không ít người hào hiệp đã chu cấp lương thực, thực phẩm cho Lâm Trung Trại, như: gạo, khô, mắm, muối...qua phương tiện chuyên chở đặc thù lúc đó là xe bò.

Tầm hoạt động của Lâm Trung Trại ngày càng mở rộng. Các hội viên của Lâm Trung Trại thường thực hiện các nghĩa cử hào hiệp giúp mọi người, làm cho số lượng hội viên ngày càng tăng cao về số lượng, bao gồm phân nửa lực lượng nông dân của Biên Hòa – Thủ Dầu Một: trai tráng làm hội viên hoạt động; kẻ có gia đình, người lớn tuổi làm cảm tình viên; còn nhà giàu thì làm ủng hộ viên.

Đến năm 1914, sau cuộc Thế chiến thứ nhất nổ ra ở châu Âu, Pháp phải đương đầu với Đức, lần hồi quân số kiệt quệ, cho nên người Pháp đã ra lệnh bắt thanh niên ở xứ thuộc địa Việt Nam, quản thúc tại nhà việc làng, chờ ngày đưa xuống tàu sang mẫu quốc để làm lính đánh thuê cho chúng.

Thời cơ đã đến. Lâm Trung Trại đã phối hợp với tổ chức Thiên Địa Hội để đồng loạt lên kế hoạch nổi dậy, tấn công Khám lớn Sài Gòn, Khám lớn Biên Hòa và các nhà việc làng ở Biên Hòa – Thủ Dầu Một, với mục tiêu là giải vây cho nhà hoạt động

yêu nước nổi tiếng lúc đó là Phan Xích Long và những thanh niên Việt Nam đang bị giam ở các nơi đó, để làm lớn mạnh thêm lực lượng những người yêu nước Việt Nam. Giờ hành động được ấn định vào đêm 12 tháng giêng âm lịch, năm Bính Thìn (1916).

Đêm 12 tháng giêng âm lịch năm Bính Thìn đúng là một đêm lịch sử. Bên cạnh những mũi tấn công với lực lượng khá hùng hậu và tinh nhuệ của Lâm Trung Trại ở các nơi như: Khám lớn Sài Gòn, Khám lớn Biên Hòa, Tân Trạch, Tân Lương (thuộc Tân Uyên?), Bến Cá, Lò Gạch (thuộc Vĩnh Cửu?), ba thanh niên giỏi võ Tân Khánh Bà Trà là Ba Nghi, Năm Rùa và Hai Sở đã sử dụng tuyệt vời đường gươm Tân Khánh, làm chủ tình hình ở nhà việc của cả hai làng Tân Khánh và Bà Trà, và chỉ có ba vị này mới giải cứu được hàng chục thanh niên bị Pháp bắt giam tại nhà việc làng chờ đưa sang Pháp là lính đánh thuê cho chúng.

Sau cuộc khởi nghĩa, Lâm Trung Trại đã tạm thời ngừng hoạt động nhằm tránh sự tìm kiếm, bắt bớ của thực dân Pháp. Tuy nhiên, đến tháng 3 năm 1916, lần lượt những anh hùng Lâm Trung Trại đã lần lượt bị Pháp bắt được, đem ra xử trước Tòa Áo Đỏ (tức Tòa Đại Hình của Pháp) với tội danh là “phiến loạn, cướp của, giết người”. Tòa đã ra phán quyết: hai ông Tư Hồ và Ba Vạn bị kết án lãnh 20 năm khổ sai, lưu đày ra Côn Đảo; còn các ông: Ba Hầu (huơng hào), Năm Hi, Hai Lựu, Hai Sở, Lào Lẹt, Bảy Phát, Bến Đầy, Mười Sốt, Mười Tiết đều bị kết án tử hình.

Tháng 6 năm 1916, lính Pháp đã đem chín nhà yêu nước ra xử bắn tập thể tại pháp trường ở một địa danh mang tên ngã ba Dốc Sỏi (nay là xóm Bình Thành, đầu đường Hưng Đạo Vương, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai). Trước khi bị xử bắn, hai bậc võ dũng của Làng Võ Tân Khánh Bà Trà là Ba Hầu và Hai Sở đã tỏ rõ khí tiết hiên ngang, dũng dạc tuyên bố trước họng súng quân thù: “Ta sinh làm tướng, chết làm thần, chúc bà con ở lại mạnh giỏi”, “Cứ bắn ta đi, ta xem cái chết như quy thị tân gia”. Thi thể của các nhà yêu nước bị xử tử được chôn chung trong một nấm mộ (hiện nay vẫn chưa xác định được vị trí).

Kể từ cái ngày định mệnh đó, người dân Biên Hòa luôn tưởng nhớ và tỏ lòng thương tiếc các vị anh hùng Lâm Trung Trại vì quốc vong thân. Ban đầu, việc nhang khói, tưởng niệm, cúng bái chỉ được tiến hành vào ban đêm. Về sau, để qua mặt lính Pháp, dân địa phương cho dựng một am nhỏ tại gốc cây đa lớn ở đầu Dốc Sỏi, nơi chín nghĩa sĩ ngã xuống, để thờ Phật và cầu siêu cho những người đã khuất. Nhằm tránh sự dòm ngó của chính quyền Pháp, bà con nhân dân đã đặt tên cho cái am nhỏ tre tranh vách lá là “miếu cô hồn”. Từ đó, nơi đây được xem là nơi thờ tự, lưu dấu hồn thiêng của chín vị anh hùng Lâm Trung Trại, xứng đáng lưu danh trong sử sách.

Năm 1920, ngôi miếu được chuyển về khu đồi cao, tức là vị trí hiện tại (nay là số 941, đường Phan Đình Phùng, khu phố 2, phường Quang Vinh, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai), đồng thời xây cất lại thành một ngôi chùa mang tên Bửu Hưng Tự, dân gian trước giờ vẫn gọi là “chùa Cô Hôn”.

HỒ VĂN TƯỜNG

Tài liệu tham khảo

1. Minh Hằng (2017), *Bửu Hưng Tự, di tích cách mạng trong lòng thành phố*, đăng trên website Trung Tâm Xúc Tiến Du Lịch Đồng Nai <http://www.ttxtdldongnai.vn/buu-hung-tu-di-tich-cach-mang-trong-long-thanh-pho>
2. Lương Văn Lựu (1973), *Biên Hòa sử lược toàn biên, quyển II: Biên hùng oai dũng*, Tác giả xuất bản, Biên Hòa.
3. Phạm Hoài Nhân (2019), *Ngôi chùa mang tên Chùa Cô Hôn*, đăng trên website <http://dongnai.vncgarden.com/diemden/chua-co-so-ton-giao/bien-hoa/ngoi-chua-mang-ten-chua-co-hon>
4. Trường Trí (2015), *Huyền thoại chùa Cô Hôn*, đăng trên website báo Pháp Luật <https://plo.vn/van-hoa/ho-so-phong-su/huyen-toai-chua-co-hon-595761.html>